

BOSZORKÁNYOK NINCSENEK!

SZKA_210_12

A modul szerzője:
Erdei Erika

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

10. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/a Kik azok a boszorkányok?					
A	<p>Minden diák húz egyet a tanár által sokszorosított képecskéből. Az azonos boszorkányt húzóknak alkotnak egy-egy 4 fős csoportot. Ötlebörze keretében összeírják, hogy mi minden jut eszükbe a boszorkány szóról. Ezután mindenki megkapja a Britannica Hungarica szócikkét, amit egyénileg elolvasnak, és kiemelik belőle azokat a tényeket, amik nem jutottak eszükbe az előző körben. Ezekkel kiegészítik a listájukat.</p> <p>A szóvivők váltott megszólalással minden körben felolvasnak egy-egy olyan elemet, amely addig még nem hangzott el.</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>A fogalom tartalmának rekonstruálása az előzetes tudás mozgósításával</p> <p>Kreativitás Szövegértés Információkeresés Együttműködés</p>	<p>Frontális munka – csoportalakítás</p> <p>Csoportmunka – ötletroham</p>	<p>A tanár által készített csoportkártyák</p> <p>D1 (Szócikk)</p> <p>Írólapok, írószerek</p>	P1 (Képecskék)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/a Boszorkányüldözés Európában					
A	Minden csoport megkapja a részekre vágott D2 szöveget. A szövegrészek egyéni elolvasása után a diákok megosztják csoporttársaikkal az általuk megismert tényeket. Végül – a szövegeket tovább gondolva – közösen listát készítenek azokról az okokról, amelyek különböző korokban szerepet játszhattak a boszorkányüldözések kialakulásában. A szóvivők ismertetik a csoportjuk által azonosított okokat. 15 perc	Új ismeretek szerzése és összefüggések megvilágítása Szövegértés Elemzőkészség Összefüggéslátás Együttműködés	Egyéni munka – szövegfeldolgozás Csoportmunka – mozaik, majd közös oknyomozás	D2 (Részekre vágott szöveg)	
II/b Fantasztikus lények világa					
A	A tanár Hieronymus Bosch fantasztikus lényeket ábrázoló képeit vetíti. A tanulók a képek nézése közben egyénileg készítenek jegyzeteket azokról a dolgokról, amiket különösnek találnak a képeken. A vetítés végén az osztály összegzi a képek által közvetített világ jellemzőit. 5 perc	A korszak rémálmainak képi bemutatása Képolvasó készség Információkeresés	Frontális munka – vetítés Egyéni munka – képi információk gyűjtése, majd megbeszélés		P2 (Kivetíthető képek)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanár nyomtatott változatot készít a P2 sorozat néhány kiválasztott képéről. Minden csoportnak ad belőlük egyet. A csoportok összegyűjtik és lejegyzik az adott képen látható furcsaságokat. A szóvivők beszámolnak tapasztalataikról az osztálynak, amely előtt így kirajzolódik egy általános kép. 5 perc	A korszak rémálmainak képi bemutatása Képolvasó készség Információkeresés Együttműködés	Csoportmunka – képelemzés és információgyűjtés Frontális munka – csoportos szóforgó	A tanár által kinyomtatott képek	
II/c Boszorkányvadás					
A	A tanár véletlenszerűen szétosztja a diákok között a D3 kártyákat, amelyeken jellegzetes boszorkányvadások találhatók. A tanulók sorban felolvassák azokat, és az osztály megpróbálja megfogalmazni, hogy mi a közös bennük. (Mivel nem ellenőrizhetők, bármikor bárkire rásüthetők.) Ezután minden csoport ír három hasonló típusú vádat, amely a mai világban hangozhatna el. A szóvivők ismertetik az általuk megfogalmazott mondatokat. A többiek pedig reflektálnak azokra abból a szempontból, hogy valóban megfeleltek-e a korábban azonosított általános jellemzőknek. 10 perc	A vádképzés mechanizmusának átélése és elemzése Empátia Fantázia Kreativitás Kritikai gondolkodás	Csoportmunka – közös fogalmazás Frontális munka – csoportos szóforgó és irányított beszélgetés	D3 (Vádkártyák) Írólap, írószer	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Két per elemzése (házi feladat)					
A	A tanulók két konkrét perhez kapcsolódóan hatféle kutatási feladat közül választhatnak házi feladatot. Az azonos feladatot választók csoportot alkotnak, és a következő tanóráig összehangoltan dolgoznak. 5 perc	Az önálló kutatási feladat előkészítése Érdeklődés Feladatvállalás	Egész csoportos gyakorlat – feladatismertetés, feladatválasztás és csoportalakítás	D4 (Választható feladatok)	
II/e A salemi boszorkányok (1692)					
A	Az e témával foglalkozó diákok ismertetik a többiekkel a salemi per eseménytörténetét, a vádlottak és a vádak jellemzőit. 15 perc	Egy per részletes megismerése Előadókészség	Frontális munka – tanulói bemutatók	A diákok által készített bemutató anyagok	P3 (Háttér-információk)
II/f A nagy szegedi boszorkányper (1728)					
A	Az e témával foglalkozó diákok ismertetik a többiekkel a szegedi per eseménytörténetét, a vádlottak és a vádak jellemzőit. 15 perc	Egy per részletes megismerése Előadókészség	Frontális munka – tanulói bemutatók	A diákok által készített bemutató anyagok	P4 (Háttér-információk)
II/g Közös vonások					
A	Az osztály megpróbálja azonosítani a térben egymástól távol lezajlott két per legfontosabb közös vonásait. A tanár (vagy egy diák) jegyzi a táblán azokat a gondolatokat, amiben meg tudtak egyezni. 5 perc	A boszorkányperek általános vonásainak meghatározása Elvonatkoztatás Szóbeli kommunikáció	Frontális munka – irányított beszélgetés		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/a Visszatekintés					
A	A tanulók körbe ülnek, és sorban befejezik a következő mondatot: „Számomra ezen a foglalkozáson az volt a legérdekesebb, hogy...” 8 perc	Személyes reflexiók megfogalmazása Szóbeli önkifejezés	Egész csoportos gyakorlat – szóforgó		
III/b Házi feladat					
	A tanár elmondja, hogy a boszorkányhit a mai napig sem halt ki. Vallási köntösben él tovább szinte a világ minden táján. A Magyar Boszorkányszövetséget 1992-ben jegyezték be a cégbíróságon mint az 52. önálló vallást. A diákok házi feladata a következő órára, hogy írjanak egy esszét arról, vajon miért él tovább a mai világban a boszorkányokba és a mágikus tevékenységekbe vetett hit. 2 perc	A vizsgált téma továbbgondolása Kritikai gondolkodás Elemzőkészség Írásbeli szövegalkotás	Frontális munka – tanári közlés Egyéni munka – fogalmazás		

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Képecskék csoportalakító kártyákhoz

Ezekből, a képekből (vagy tetszés szerint másokból) válogatva, kedves csoportalakító kártyákat készíthetünk.

P2 Kivetíthető képek

Hieronymus Bosch festményei

P3 Háttér-információk

A salemi boszorkányperek

a XVII. század végi gyarmati Amerikában folytak le, a Massachusetts állambeli Salem városában, a kor puritanizmusa, hiedelmei és félelmei által keltett tömeghisztéria kicsúcsosodásaként. A perek 19 ember felakasztásával, egy agyonzúzásával, és sokak bebörtönzésével zárultak.

1692-ben Salem Village-ben (ma Danvers, Massachusetts), egy Salem melletti faluban pár fiatal lány, köztük Abigail Williams, Ann Putnam, Betty Parris és Mary Warren, Susanna Walcott több környékbelit is megvádolt azzal, hogy rontást tett rájuk és megbabonázta őket, tehát nyilvánvalóan a Sátánnal szövetségben álló boszorkány.

A kis közösség szerény körülmények között élt a hideg új-angliai télben, rettegve az indián betörésektől; lelkipásztoraik dörgedelmes szónoklatai minden héten a Sátán kísértéseiről és az ezek ellen védő szigorú erkölcsökről szóltak; nem csoda hát, hogy könnyen elhitték a lányok vádaskodásait. Ráadásul ebben az időszakban éppen kormányzója sem volt a területnek egy 1689-es lázadás eredményeképpen. A megvádoltakat felszólították, hogy vallják be, hogy boszorkányok (ez esetben földjüket, vagyonukat elkobozták), vagy felakasztják őket. A vádaskodások egyre több és több emberre vonatkoztak, és pár hónapon belül nemcsak Salem városát érintették, hanem több környékbéli településre, köztük a legnagyobbra, Bostonra is áttértek.

A kezdet

A 17. század végi puritán Új-Angliában a gyerekeknek, elsősorban a fiatal lányoknak nem volt sok szórakozási lehetőségük. Gyakorlatilag mindent, amire szerény körülményeik egyáltalán lehetőséget adtak volna, erkölcstelennek bélyegeztek a kor szigorú szabályai. Nem csoda hát, hogy a felgyülemelő belső feszültséget néhányuk egészen különös módon próbálta levezetni.

1691-92 telén Betty Parris, Samuel Parris tiszteletes lánya, és Abigail Williams, a tiszteletes gyámleánya különösen kezdtek viselkedni: furcsa és idegen hangzású, értelmetlen mondatokban beszéltek, a földön fetrengtek. A tiszteletes által hozatott orvosok nem tudták megmondani, hogy mi kínozza a lányokat, az elmebaj szokásos jelei nem mutatkoztak, az ismert betegségek tünetei nem voltak felismerhetők. Egyikük úgy vélte, hogy az ördög keze van a dologban, más szóval: rossz szellemek szállták meg őket. Parris és mások kérlelni kezdték először csak Bettyt és Abigailt, majd a sorra hasonló tüneteket produkáló Ann Putnamet, Betty Hubbardot, Mercy Lewist, Susannah Sheldont, Mercy Shortot és Marry Warrent, hogy nevezzék meg azokat, akik a rontást rájuk küldték. Végül a lányok neveket kezdtek mondogatni.

Az első három megvádolt nő Sarah Good, Sarah Osborne és Tituba volt. Good még tizenéves korában elárvult, a falu koldusa volt, és közismert volt arról, hogy magában beszél. Osborne ágyhoz kötött, idős asszony volt, akinek annyi volt a bűne, hogy a Putnam családdal korábban nézeteltérése adódott egy örökösödési ügy kapcsán. Tituba pedig a Karib-tengerről behurcolt bennszülött rabszolga volt a tiszteletes szolgálatában.

A perek

A három nőt 1692. március 1-jén vádolták meg boszorkánysággal, és azonnal be is börtönözték őket. A történet azonban itt nem ért

véget, sőt: a lányok újabb neveket soroltak: Dorcas Good (Sarah Good négyéves leánygyermek), Rebecca Nurse, egy másik idős asszony, Abigail Hobbs, Deliverance Hobbs, Martha Corey és Elizabeth és John Proctor is a listára került. Ahogy a vádak terjedtek, Salem, Boston és a környék börtönei lassan megteltek, és a közösség új problémával szembesült: legitim kormányzat nélkül nem volt mód a vádlottak perbe fogására. A terület végül május végén kapott ismét kormányzót, aki rögtön létre is hozott egy területi bíróságot. Addigra azonban Sarah Osborne a börtönben meghalt, Sarah Good újszülött gyermeke és mások pedig megbetegedtek. Összesen mintegy 80 ember várta a perének megkezdését. John Proctor bűne az volt, hogy nem hitt a vádaskodásoknak, és kiállt a perbe fogottak ártatlansága mellett.

A nyár folyamán a bíróság több tárgyalást is lefolytatott, nagyjából egyet havonta. A vádlottak közül csupán egyet mentettek fel, amikor a lányok visszavonták az őt érintő vádjukat. Mindenki más bűnösnek találtatott boszorkányság vétségében, és halálra ítéltetett. Akik végül bűnösnek vallották magukat, és további embereket neveztek meg, felmentést kaptak az ítélet alól, továbbá elhalasztották Elizebeth Proctor és még egy nő ítéletének végrehajtását, mivel várandósak voltak. Az ítéleteket követő négy kivégzés 20 ember halálát hozta: 19-en akasztófán végezték, köztük egy köztisztviselőben álló lelkipásztor, egy közrendőr, aki nem volt hajlandó részt venni további megvádoltak letartóztatásában, és néhány vagyonszámba jövők. Közülük hatan férfiak voltak, a többség azonban szegénységben élő, idős asszony volt.

Volt egy olyan kivégzés is, amely nem akasztás volt. Giles Corey, egy 80 éves földműves Salem délkeleti részéről nem volt hajlandó vallani. A törvény lehetővé tette azt a fajta kínzásos vallatást, amikor a vallatott személyt egy nyújtópadon, súlyos kövek felhalmozásával lassan, fokozatosan agyonnyomták. Coreyt három napon keresztül

tették ki ennek, a kínzásba végül belehalt anélkül, hogy vallomást tett volna. Kitartását sokszor azzal magyarázzák, hogy meg akarta akadályozni a földjei elkobzását, hogy az örökösait megóvja, de az az igazság, hogy a vádlottak vagyonát sokszor már a perbe fogásuk előtt elkobozták, mint tették azt John Proctorral is.

A vég

A boszorkányperek 1693 januárjában értek véget, habár a boszorkányság vádjával bebörtönzött embereket nem engedték szabadon egészen a következő tavaszig. A pereknek a kormányzó vetett véget, egy a Boston környéki tiszteltesek által írt kérelem hatására. A kérelemben többek között az állt, hogy jobb, ha tíz boszorkány megússza a büntetést, mintha egy ártatlan szenved.

A perek egyik hatásaként a kormányzatra gyakorolt puritán befolyás lassan, de fokozatosan eltűnt, és a perek során tapasztalt túlkapások intő példaként szolgáltak szűk egy századdal később az Egyesült Államok törvénykezési gyakorlata alapjainak lefektetésekor is.

Érdekességek

- A perek egyik bírója John Hathorne volt, ükapja Nathaniel Hawthorne 19 századi amerikai író, a *Skarlát betű* és több más, a puritán Új-Anglia életét és visszasságait bemutató regény szerzőjének. Hawthorne a nevét is megváltoztatta, hogy az emberek ne hozzák kapcsolatba az őseivel. Nathaniel Hawthorne-nak ma szobra áll a szülővárosában, Salem.
- A perek történetét Arthur Miller amerikai drámaíró is feldolgozta *A salemi boszorkányok* című drámájában. Miller a történetet párhuzamnak szánta saját korának McCarthy-kommunistaüldözésével, amelynek ő maga is önkéntelen szereplője volt.

Forrás: Wikipédia

P4 Háttér-információk

A szegedi boszorkányper

Magyarországon az első boszorkányt valószínűleg 1565-ben, az utolsót 1756-ban égették meg. Ez idő alatt, a fennmaradt adatok szerint, 554 került bíró elé. Közülük 192-nek az ítélete szólt máglyára vagy fővesztésre; 151 vádlott sorsa ismeretlen; a többit felmentették vagy megúszták kisebb büntetéssel. (Komáromy Andor *Magyarországi boszorkányperek oklevéltára*. Budapest, 1910.)

Legszomorúbb nevezetességre tett szert az 1728. évi szegedi per. Itt egyszerre 12 boszorkányt kötözték négyesével a cölöphöz.

Az 1728-i esztendő nagy megpróbáltatást mért Szeged városára. Az ég hónapról hónapra felhőtlenül mosolygott a szántóföldekre, de eső híján keserves aszály járt a csalfa mosoly nyomában. Nyár elején a nép nagy reménységére sűrű felhőraj állta útját a perzselő sugaraknak, de a felhők jéggel voltak bélelve, s a mennyei parittyakövek elverték azt a keveset is, amit még termésnek lehetett nevezni.

A babonás nép elkeseredésében rákezdte a régi nótát: nem lehet az, hogy isten mérte rájuk a csapást, inkább az ördög keze látszik meg benne. Felszínre tört, felvigyorgott a lelkekben mindig lappangó boszorkányhit, és már csak a hozzávaló boszorkányokat kellett megtalálni.

Á köztudomásúlag Kökényné Nagy Anna bábaasszony személyében állapotodott meg, aki betegek gyógyításával, jobban mondva kuruzslással is foglalkozott. Ugyanis *Szegeden nem volt orvos*. Csak 1728. január 28-án határozta el a városi tanács, hogy ezen túl három-négy *borbélyt* (vagyis borotválással is foglalkozó sebészt) fog fölesketni,

„mivel minden királyi városban practicáltatik, hogy hites borbélyok legyenek”. (Tehát nem azért, mert a betegeknek szükségük van orvosra, hanem mert a szegedi tanács nem akart lemaradni más királyi városok mögött.)

Kökényné rossz, veszekedő természetű vénasszony volt. Ha egy szüléshez nem őt hívták bábának, mindjárt kiszaladt a száján: „Majd megbánjátok!” Az ijesztést talán úgy értette, hogy más bába nem olyan ügyes, mint ő, és bajt csinálhat – de ismerjük a kaptafát, amelyre az efféle felfortyanásokat rá szokták húzni: ez a boszorkány fenyegetése, s azt ő be is váltja.

Kökénynét elfogták, s erre, mint a gátját tört Tisza, rászakadt a terhelő tanúvallomások áradata. Íme, hogyan vallott „*prudens ac circumspectus Franciscus Kotoghány, civis et inhabitator prae-fatae civitatis*” – vagyis a „bölc és körültekintő” Kotoghány Ferenc ottani polgár:

„Hogy mivel Kökényné annak előtte is mindenkor ajánlotta magát bábáságra az tanu hitveséhez, mindazonáltal nem merte elhivatni, mert félt babonáságátul; azért is Földikéné nevű bábaasszonyt hivatta el. Mintegy három hónap mulva azon ártatlan fiacskáját egész testében megvesztette és azalatt hozzája menván Kökényné mondá az tanunak: Köszönjétek – úgymond – az friss bábaasszonynak az gyermek nyomorúságát. Azután meg is halálozott az tanu gyermeke.” (A szegedi boszorkányperek aktáit részletesen ismerteti Reizner János *Szeged története* című munkájában. IV. k., Oklevéltár.)

Szörnyű. Most már igazán nem lehetett mást tenni, mint Kökényné bűnös kezére rárakni a hüvelykszorítót. Vallott is, mint a karika-csapás. Nem volt elég, amit magára vállalt, a szokott kérdésre is felelnie kellett, hogy kik voltak a bűntársai? Csak egyet kellett csavarintani a körömprésen, máris bugyogtak belőle a nevek. Eleinte, amíg magánál volt, a haragosait rántotta be –, majd kínjában félig

esztét vesztve, taláalomra dobálta a neveket a bírák elé. így aztán a hullámgyűrű egyre tovább terjedt, s a város tömlöcei egykettőre megteltek boszorkányokkal. Mindnyája – Rózsa Dániel és Kökény-né kivételével – földhözragadt szegény ember volt; koldus, napszámos, csavargó. Vallomásaik – nyilván a bírák segítségével – nagyjában megegyeztek.

Eszerint a szegedi boszorkányok valóságos katonai szervezetbe álltak össze. Volt kapitányuk, hadnagyuk, strázsamesterük, zászló-tartójuk, dobosuk, trombitásuk. A zászlót egyik boszorkány dióhéjban őrizte. A dob lókörom volt, verője szamár-lábszár. A trombitát szamárcsontból vájták. Plutó, egyesek szerint Drómó ördögnek esküdtek fel; az jegyet nyomott testüknek egy illetlen részére; azután meg kellett tagadniuk a keresztény hitet; végül nagy vigasságot csaptak és az ördög közösködött velük.

Az ismert „vesztéseken”, vagyis betegség-csináláson felül az volt a legnagyobb gonoszságuk, hogy az esőt eladták egy akó pénzért Törökországba, ottani boszorkányoknak.

A katonai ranglista alsó fokaira könnyű volt akármelyik szegény embert kinevezni. De a kapitány?! A megkínzott nyavalyások erre is elsikoltották a választ: nem más az, mint Rózsa Dániel, Szeged város volt főbírája.

A 82 éves Rózsa Szeged egyik legvagyonosabb polgára volt. Képviselte a várost a pozsonyi országgyűlésen, volt városi tanácsnok, majd darabideig főbíró. Hogy mi alapon rántották be, nem egészen tiszta. Valószínű, hogy a bírák sugalmazták a nevét, mert irigyelték a szorgalmával juhászbojtárból fölvergődött birtokos gazdát, s el-kobozható vagyona is jó zsákmánynak ígérkezett. Olvastam arról is, hogy a politika ártotta volna be magát az ügyébe. Akárhogyan, Rózsa Dániel is a kínzókamrába került; ott a vénember megtört és

jegyzőkönyvbe mondta, amit akartak tőle. Közlök belőle egyet-mást, tájékoztatásul, hogyan fest az ilyen nagyképű, szűk elméjű hivatalos akta.

Vagyon-é szövetséged az ördöggel? – Vagyon szövetsége, megtagadta Istent, a szenteket, s Boldogasszonyt is.

Miképpen, s mi formában? – Volt egy bak, feketeszőrű, azt tízszer kerülte meg és annyiszor csókolta meg és mondotta: te vagy az én uram, a tiétek vagyok. Megecsküdt, hogy valamit fog parancsolni, abban eljár. Plútóra esküdt.

Mikor lett a szövetség? – Ötven esztendeje.

Meddig? – Holtáig fogadta, testét-lelkét is nekik ajánlotta holta után.

Írás szerint vagy csak szóval? – Szóval esküdtették, de adtak írást is nekik, de mikor Szegedet megvették, a ládáját feltörték, akkor vészelt el.

Minemű helyen? – Martonyoson, Katona Ferenc házánál. Plutó ördög jelen volt. Első esztendőben tizedes volt, azután mindjárt kapitány lett.

Minemű jeled vagyon? – A szeméremtestén kívül ütötték, nem emlékszik reá jól, mivel régen volt, hanem látta, hogy második s harmadik ujjával nyomta reá Plutó. Azután azt mondotta Plutó: no már enyim vagy. Azután ittak, ettek, táncoltak s vigadtak.

Mi vitt arra téged? – Katona Ferenc atyja s anyja ámították el, hogy jó élet az, lám, milyen szépen élünk, sok szép asszonyok vannak ott. Azután valamikor kellett... velük az pokolbéliekkel.

Tudtál-e bakon, köpönyegen vagy hajón általvinni embereket? – Tudott volna, ha akart volna, de sohasem cselekedte, mert egy rostában százan is elfértek.

Egyéb kérdésekre:

Az esőnek megkötése egy zacskóban vagyon, hordók alatt vagyon, de nyilván társai elvitték onnan. Hét esztendőre adták el Törökországban egy akó pénzért, jutott egyből-másbul 200, áztat elköltötték.

Szent György nap, karácsony nap táján szoktak Budán Szent Gellért hegyére menni. Plutónál volt az lajstrom s amikor összegyűltek, számrul-számra kérdezte, hol van az vagy amaz? és neki számot kellett adni. Paszományos ruhája cifra volt, de azután semmivé lett; az ezüst-arany pohár is csak ganajból lett. Az zászlójukon Drómó ördög van felírva, körül aranyos-fényes, de ha elosztanak, csak semmivé tűnik.

A szerencsétlen öreget addig csigázták, amíg a tulajdon feleségét is bele nem keverte a boszorkányságba. Rózsáné sem ülte meg sokáig a szöges csikót (ti. szögekkel kivert falóra ültették) és bevallotta, hogy az urával együtt a Szent Gellért hegyére repültek, ott fölesküdték az ördögnek stb. A Rózsa Dániel hivatkozta Katona Ferenc és a többi boszorkány mind ugyanúgy vallott. Vagy ők beszéltek össze, vagy a bírák.

A sok tudálékos, haszontalan irkafirkának záró aktája egy szószátyárkodó ítélet volt, amely 13 vádlottat bűnösnek mondott ki és halálra ítelt. Egyet fejvesztésre, a többit máglyára. Bevezető sorai szerint az ítélet „a jóknak tovább való megmaradására és a gonosznak rettentő és irtóztató példájára” hozatott. A Rózsa Dánielre vonatkozó rész így szaporítja a szót:

„Rósa Dániel, ki is Martonyoson született, mintegy 82 esztendő, nem gondolván Isten és a világ törvényeivel, sem ezeknek kemény büntetésükkel, a mindenható teremtő Istent, boldogságos Szűz Máriát s Istennek minden szentjeit megtagadni és a szent keresztségről lemondani és a keresztény hitről leesküdni, Istennek szent parancsolatait és az anyaszentegyháznak szentségét félretévén és letapodván, a pokolbeli sátánnal szövetkezvén, nékik örökös hűségre és szolgálatjokra magát adni, hogy soha a Krisztus urunktól elrendeltetett igaz hitre visszatérni sem az Úristen parancsolatait megtartani nem akarja, hanem örökké nékik engedelmeskedni, az ördögök közé éjjeli gyűlésekben és játékokban szorgalmasan járni és jelen lenni, ottan inni, enni, a sátány parancsolatait kedvek szerint végbeinni s az igaz Isten helyett őtet imádni és tisztelni, a Krisztus drága vérével megváltott lelkét és testét, szentlélek Istennek edényét, a pokolbeli sátánnyal közösködvén, örök kárhozatra, az emberi nemzetnek megesküdtött ellenségének, a pokolbeli sátánynak kötelezni és rabjává lenni és így mind az istentelenségnek és az örökkévaló kárhozatnak társává lenni és már 50 esztendőktől fogva az ördögöknek szolgálván, főkapitányi és vezéri tisztségben lévén, számtalan ártatlan személyeket testekben megnyomorítani és életüktől is megfosztani és több boszorkányos bűbajosoknak minden istentelen gonoszságokat parancsolni és végbevitetni, nemkülönben a földnek termékenységét és zsírját elvenni, az esőt elkötévén és törökországi boszorkányoknak eladni, egyszóval a pokolbeli ördög által kigondolható iszonyú gonoszságokat és szegénységet epeztő károkat végbeinni és más alattvaló társaival végbevitetni és ezen ördögi praktikára sok számtalanokat elhódítani és elrontani, magával együtt az örök gyehennára adni nem félemlert és nem szörnyűködött. Azért is hazánk élő törvényei szerint, úgymint Tripartitum harmadik részének 23-ik titulusa és Praxis criminalis 60-ik artikulusa és más törvények szerint másoknak rettentő pél-

dájukra, az igazaknak tovább megmaradásukra, elevenen tűzre sententiáztatott.”

1728. július 23-án az elítélteket kivitték a Tisza partjára, a ma is „boszorkánysziget” néven ismert vesztőhelyre. A város urai takarékosak voltak: mindössze három máglyát rakattak, s a beléjük ágyazott cölöpökhöz négyesével kötözték az elítélteket. Azért a kivégzés eléglátványos volt, s az összegyülekezett tömeg meg lehetett elégedve, mert a hóhér előbb a tizenharmadiknak fejét vette, azután alágyújtott, s a lefejezett asszony testét is a lángok közé vetette.

Szeged város krónikása így folytatja:

„A gyászos történet mindenkire bizonyos megkönnyítő hatással volt. A közönséget az a megnyugvás töltötte el, hogy a közjóra és Isten dicsőségére ezen példaadó büntetés mily szükséges és hasznos volt, s hogy a keresztény társadalom ezáltal mily nagy veszedelemtől lett megmentve. Sokan örvendeztek és a tanács bölcsessége

és erélye fölött még hálálkodtak is. A hatóságot minden felől üdvözölték, s a bűn gyökeres kiirtására irányuló további tevékenységre, kitartó munkásságra serkentették.”

A történetet csakugyan gyászosnak kell mondani. Bevilágít abba a sötétségbe, amely nemcsak a szegedi tanács elméjét homályosította el, hanem távoli városok urainak koponyáját is megtöltötte. Többek közt Debrecen tanácsa is átírt Szegedre a per adataiért, ha néán debreceni boszorkányokra is hivatkozás történt volna.

Szegeden még ezután is tovább folyt a boszorkányfogdosás többkevesebb megszakítással, amíg csak a bécsi udvar meg nem sokallta a halálos végű komédiákat, s Mária Terézia 1755-ben – elég későn – a boszorkánypereket az egész monarchiában eltiltotta.

Részlet Ráth-Végh István: *A varázsvessző* című könyvéből. Gondolat Kiadó, Budapest, 1966.